

ПИТАННЯ ОЦІНКИ ТА УПРАВЛІННЯ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИМ КАПІТАЛОМ ПІДПРИЄМСТВА

Інтелектуальний капітал – частина ресурсного портфеля компанії, про що зазначали у своїх працях Руус Й., Пайк С., Фернстрем Л. Серед головних характеристик (властивостей) інтелектуального капіталу вони виділяли: опис ресурсу; хто володіє і контролює; економічну поведінку; адитивність; інформаційну асиметрію; конкуренцію (змагальність) ресурсу; виключність.

Основним мотивом управління інтелектуальним капіталом служить прагнення підвищити ефективність роботи підприємства в цілому. У загальному випадку метою вимірювання інтелектуального капіталу на рівні підприємства є своєчасне забезпечення всіх зацікавлених осіб (як всередині підприємства, так і поза ним) якісною та достовірною інформацією про стан інтелектуального капіталу.

Науковці виділяють ряд основних мотивів вимірювання інтелектуального капіталу: 1) формування стратегії компанії; 2) моніторинг виконання стратегії; 3) допомога в прийнятті рішень про диверсифікацію і розширення компанії; 4) використання результатів вимірювання як основи для винагороди; 5) надання інформації всім зацікавленим особам про очікуване зростання фірми за рахунок її інтелектуальних активів.

При вимірі інтелектуального капіталу досить складно побудувати реляційну систему вимірювання в силу обмежень щодо виконання низки суттєвих вимог, які пред'являються до неї, а точніше: складно точно визначити межі об'єкта вимірювання; атрибути, що характеризують інтелектуальний капітал, які складно піддаються точній ідентифікації, навіть самі показники іноді перетинаються і є суперечливими; не всі дані для вимірювання доступні. Внаслідок цього необхідно проводити відповідні дії щодо спрощення точних вимірювальних систем. Зокрема, одним із варіантів може бути побудова індикаторних систем.

Не викликає сумнівів, що питання оцінки і управління інтелектуальним капіталом лежать на перетині декількох дисциплін і вимагають від оцінювача-експерта знання багатьох предметних областей, що стосуються як змісту об'єкта дослідження, так і методології дослідження.

Нематеріальні активи підприємства не є однорідними, саме тому не варто зосереджувати увагу лише на якомусь одному методі оцінки всіх активів. Адже деякі активи, наприклад торговельний знак або патент оцінити достатньо просто, тоді як інші, зокрема вплив інформаційних технологій або потенціал знань, оцінити набагато складніше. Це пояснюється тим, що існує велика кількість змінних, які мають піддаватися обліку та оцінці. Але особі, яка має здійснювати оцінку варто обрати спочатку щось простіше, і лише потім переходити до оцінювання більш складних проблем. На сьогоднішній день чимала кількість підприємств України перейняла досвід іноземних компаній і здійснюють оцінку наявного інтелектуального капіталу, звертаючись до розробників програмного забезпечення.

Варто також відмітити, що неабиякий вплив на оцінку інтелектуального капіталу відіграє фактор впливу інфраструктури особливо там, де досить щільно використовуються інформаційні технології. Постачальники систем інформаційних технологій розроблюють методи аналізу витрат та прибутку, щоб переконати клієнтів прийняти рішення щодо інвестування в системи ІТ-технологій. У випадках, коли інфраструктура інформаційних технологій дозволяє надати нову послугу, її додана вартість може бути обчислена із використанням або вартісного підходу, або підходу, який заснований на аналізі надходжень. Коли в цілях підвищення роботи усього підприємства одну систему замінюють іншою або інтегрують декілька систем, доцільно проаналізувати додаткові переваги, щоб визначити чи справдиться очікувана додаткова вартість інтеграції витрачених на неї коштів.

Згідно емпіричних досліджень при збільшенні інтенсивності управління інтелектуальним капіталом лише на 1 % схильність до інновацій збільшується на 4 %, а продуктивність праці на 3 %. Саме тому, перш за все, необхідно намагатися отримати якість і тільки потім здійснювати оцінку складових інтелектуального капіталу підприємства. Фрагментарні «урипки» (оцінювання ринкових активів; людських ресурсів тощо) без якості не здатні сформувати потужний інтелектуальний у вартісному вимірі капітал.